

**ІЗОТОВ В.А.,
здобувач**

*Інститут
міжнародних відносин
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка*

**ОФШОРНИЙ
БАНК:
ПРАВОВІ
АСПЕКТИ
ОПЕРАТИВНОСТІ
І КОНФІДЕН-
ЦІЙНОСТІ
В УПРАВЛІННІ
ФІНАНСОВИМИ
КОШТАМИ**

Офшорний банк – одна з найбільш ефективних структур в управлінні фінансовими коштами. Правильне податкове планування з використанням офшорного банку дає можливість заощадити значну кількість коштів (заощаджені гроші – це зароблені гроші) і акумулювати їх у потрібній кількості в потрібному місці. Багато світових банків, фінансових компаній створюють офшорні банки в податкових гаванях і фінансових центрах для використання їх в процесі перерозподілу своїх капіталів, здійснення міжнародних банківських операцій з найменшими фінансовими втратами. Але офшорні банки використовують не лише великі фінансові утворення, послугами офшорних банків користуються також і фізичні особи та невеликі фірми чи компанії, вони не можуть собі дозволити створити свою офшорну банківську структуру, тому використовують існуючі офшорні банки. За допомогою офшорних філій і відділень в податкових гаванях і фінансових центрах можна виплачувати прибуток без виплати прибуткового податку,

приймати участь в міжнародних угодах і допомагати своїм клієнтам у відкритті іноземних компаній і трастів. " Офшорну банківську справу можна визначити як ведення банківської і фінансової діяльності в такому середовищі, яке за визначенням вільне від фіскального і валютного контролю. Податкова гавань або країна зі зниженим оподаткуванням зазвичай іменується офшорним фінансовим центром"¹. Це середовище, зазвичай, включає також сприятливе банківське законодавство або закони про банки менш суворі, ніж в більшості інших юрисдикцій. Офшорні банки використовуються для різноманітних цілей, але в залежності від намірів офшорні банки можна поділити на групи. Часто вони утворюються як дочірні від банків будь-якої країни або міжнародних банків для того, щоб приймати депозити поза контролюючого простору, проводити і забезпечувати угоди, які виходять за рамки законодавства певної країни, надавати позики, ефективні для клієнтів в податковому відношенні, забезпечувати банківську таємницю клієнтів. Інша досить велика група офшорних банків утворюється групами корпорацій для проведення зовнішніх позик або для консолідації фінансів або банківських угод групи. Корпорація, яка займається зовнішньою торгівлею, може використовувати офшорний банк як мультивалютний розрахунковий центр.

Діяльність міжнародних фінансових компаній також підпадає під категорію офшорної банківської діяльності. Вона включає акумуляцію коштів для зовнішніх займів, забезпечення і підтвердження фінансування клієнтам і групам юридичних осіб, а також надання групам корпорацій ефективних в податковому відношенні займів. Лізинг обладнання через офшорну структуру, яка краще для цього підходить, є ще однією корисною фінансовою концепцією. Використання офшорних банків може також здійснюватися з метою забезпечення вільного капіталу для займів групам юридичних осіб або для фінансування капітальних придбань таких груп. Таким чином, ми бачимо, що спектр використання офшорних банків досить різноманітний і він не обмежується лише тими прикладами, які були наведені. Автор хотів би саме зосередити увагу на таких поняттях в офшорній банківській справі, як оперативність і конфіденційність, тому що лише низькі податкові ставки не були б такими привабливими без оперативного використання своїх переваг і, звісно, без гарантій конфіденційності інформації про тих, хто вирішив мінімізувати свої затрати в зовнішньоекономічній діяльності, а також планувати діяльність своєї компанії. Думаю, що буде зручніше, якщо ми розглянемо ці поняття через призму клієнта офшорного банку і офшорного банку, тому що переваги офшорної банківської справи існують як для банківських установ, так і для їх клієнтів.

“Офшорний банк є поняття, яке об’єднує досить різноманітні з організаційної точки зору офшорні банківські підприємства. Загальним для них є те, що вони утворюються і діють на основі офшорного режиму. Офшорний банк має право обслуговувати тільки іноземних клієнтів”². Його операції, як правило, не повинні торкатися офшорної юрисдикції. Власниками (акціонерами) офшорних банків завжди є іноземні для даної юрисдикції громадяни і юридичні особи. Для того, щоб відкрити офшорний банк, необхідна офшорна банківська ліцензія. Оперативність в утворенні офшорного банку полягає в тому, що в офшорних юрисдикціях (раніше в більшій кількості офшорних юрисдикцій) існує досить спрощена система отримання банківської ліцензії. Як правило, влада країни вирішує питання про видачу ліцензії позитивно, якщо дотримуватися певних вимог.

Існує поділ банківської ліцензії на повну і обмежену. Повна ліцензія дозволяє діяти як в межах, так і за межами офшорної юрисдикції, а обмежена дозволяє вести банківську діяльність тільки за межами певної юрисдикції. В деяких офшорних юрисдикціях видається спеціальна ліцензія, яка передбачає обслуговування обмеженого кола осіб. Влада більшості офшорних юрисдикцій висуває такі вимоги для отримання нерезидентної ліцензії (узагальнено):

1. Засновники гарантують, що банк не буде вести діяльність на території країни реєстрації.
2. Засновники повинні надати про себе повну інформацію і підтвердження своєї професійної кваліфікації та спеціалізації в банківській справі та фінансах.
3. Засновники повинні надати докази того, що вони мають у розпорядженні капітал не менше 100 000 – 150 000 дол. США і рекомендації не менше двох банків, які всесвітньо визнані.
4. Засновники повинні надати бізнес-план на перші три роки.
5. Мінімальний капітал, який виплачується, залежить від характеру ліцензії і складає 100 000 – 150 000 дол. США для найбільш обмеженої ліцензії.
6. Банк повинен мати місцевого агента-резидента країни, в якій реєструється банк.
7. Кожний рік офшорний банк повинен проходити аудиторську перевірку для перереєстрації банківської ліцензії.

Офшорну банківську діяльність легше розпочати з отримання обмеженої банківської ліцензії. В деяких випадках офшорний банк, розпочавши свою діяльність з обмеженої ліцензії, в майбутньому може розширити спектр послуг після отримання повної ліцензії. При цьому мова йде про утворення типового банківського підприємства з правом приймати

депозити і відкривати кореспондентські рахунки. Управління офшорними банками може здійснюватися: по-перше, за допомогою резидентного банку, який в деяких юрисдикціях виступає як офшорний банк і здійснює офшорні операції. Такий банк має офіс, який функціонує, і персонал. По-друге, існують банки іншого типу, так звані банки "без персоналу" (administered). Такі банки функціонують на базі банку, який має генеральну ліцензію, на підставі особливої угоди між ним та власником офшорного банку. Для утворення банку "без персоналу" потрібна відповідна ліцензія. Базовий банк здійснює адміністративні функції по забезпеченню роботи банку, який патрунується. Адміністративні послуги по управлінню офшорними банками включають оформлення документації і протоколів, ведення реєстра акціонерів, контакти з аудиторами і офіційною владою, обробку кореспонденції. Офшорний банк забезпечується окремим зв'язком, зареєстрованим офісом. Все це дає можливість управління офшорним банком з будь-якого місця планети (розуміється, де існують засоби комунікації), а також заощаджує час та дає можливість керувати офшорним банком одноособово або обмеженим колом осіб. Тобто, фактично достатньо виробити загальну стратегію дій по офшорному банківському бізнесу або прийняти необхідні рішення і зробити розпорядження до базового банку. Офшорний банк являє собою дуже зручну структуру, яка використовується в зовнішньоекономічній діяльності досить ефективно і оперативно. Найбільш частіше офшорні банки відіграють роль центрів по управлінню капіталом і обслуговують обмежене коло осіб. Зазвичай, це дочірні фірми материнського підприємства, а також певні групи підприємств, які вступили у фінансовий пул. Офшорний банк може обслуговувати закордонні філії фірми (враховуючи інші офшорні компанії). На базі офшорних банків можуть здійснюватися операції з різноманітними валютами, в тому числі можуть бути відкриті рахунки в іноземних валютах. До переліку операцій, які можна здійснити за допомогою офшорного банку досить зручно і оперативно, входить також прибуткове фінансування коштів, які знаходяться на його депозитах на світових фінансових ринках. Вони здійснюють клієнтський овердрафт й інші послуги кредитного характеру. Для офшорного банку існує також можливість виходу на міжнародний ринок консолідованих (сумісних) кредитів. Таким чином, офшорний банк "стартує", як внутрішньофірмовий банк, однак в деяких юрисдикціях він має шанс вийти на відкритий ринок. Перш за все, це ринок депозитів та послуг для заможних осіб і різних форм управління капіталом³.

Протягом тривалого часу, одним з факторів успіху утворення і діяльності офшорних банків був рівень конфіденційності, якій надався і гарантувався законодавством офшорної юрисдикції, хоча він був досить

неоднаковим в різних офшорних юрисдикціях. Але загалом більшість офшорних юрисдикцій гарантували повну конфіденційність при утворенні і діяльності офшорного банку засновникам (акціонерам). На даному етапі принцип конфіденційності в сучасних офшорних юрисдикціях є досить умовним. Сьогодні майже всі офшорні центри вимагають розкриття інформації про компанію. А в деяких країнах, таких як Кіпр, Мальта, Гібралтар імена засновників і директорів, а також ряд інформації про них обов'язково вноситься в державні реєстри, які відкриті для будь-якої особи, яка зацікавлена в отриманні інформації про компанію, її акціонерів або директорів. В певних країнах установчі документи, які містять імена засновників, повинні бути опубліковані. Тому останнім часом послуги номінальних директорів та акціонерів мають попит серед бажаючих зареєструвати офшорний банк чи компанію. Використовуючи послуги номінальних акціонерів і директорів, реальні засновники і власники мають можливість не привертати до себе "надмірної уваги". Майже в усіх країнах існують закони або етичні стандарти, які забороняють несанкціоноване розкриття інформації юристами, банкірами або службовцями трастової компанії, яка діє в інтересах офшорної компанії. Конфіденційність ніколи не може бути абсолютною. Влада податкової гавані або фінансового центру може вимагати розкриття особистостей справжніх власників компанії в судовому порядку. В ряді випадків (якщо закон не захищає від такого втручання) достатньо навіть простої адміністративної вимоги місцевої влади або запиту Інтерполу. А що стосується діяльності офшорних банків, то відсутність валютного контролю (повного або часткового) дає можливість офшорному банку перемішувати кошти з більшим рівнем свободи та гнучкості, ніж з операціями в юрисдикціях з валютним контролем⁴.

Також автор вважає за необхідне проаналізувати переваги офшорного банківського бізнесу очима клієнтів офшорних банків. Звісно, що в переважній більшості випадків клієнтами офшорного банку є його ж "засновники" (певні компанії, структури засновників), але клієнтами можуть бути і особи, які не мають відношення до утворення банку або до структур засновників банку. Отже, треба розрізнити ці дві категорії осіб-клієнтів офшорного банку, так як вони мають різну мету у використанні банку. Переваги використання офшорного банку для клієнтів, які мають відношення до створення офшорного банку, будуть відображені в меті створення банку та його діяльності, як офшорної банківської структури. "Просто" клієнти будуть утворювати відносини клієнт-банк, де банком виступає офшорний банк або офшорна компанія з банківською ліцензією, які надають весь спектр банківських послуг з урахуванням офшорного клімату. Клієнтами банку можуть бути фірми і банки інших офшорних юрисдикцій, зарубіжних країн, або просто фізичні особи. Пе-

реваги у взаємовідносинах з офшорною банківською структурою відображенні в оперативності відкриття рахунку, зручності використання рахунку (розпоряджанні коштами, які знаходяться на рахунку). Деякі банки надають послуги в управлінні рахунком за допомогою інтернету, також сьогодні є досить актуальним використання інтернет “банкінгу”, що дозволяє відкривати, контролювати рахунок і розпоряджатись коштами на рахунку за допомогою лише інтернету. Але використовувати такі послуги необхідно дуже обережно, бо відповідальність банку за виконання своїх обов'язків по таких рахунках досить незначна. Офшорній фірмі або компанії краще вести розрахунки або забезпечувати свою зовнішньоекономічну діяльність за допомогою, наприклад, офшорної філії якогось всесвітньо відомого банку. Це буде зручніше і безпечніше, ніж відкривати рахунки в країнах з жорстким валютним контролем і банківським аудитом. Також офшорні банки гарантують більшу конфіденційність інформації своїм клієнтам, ніж інші. Хоча у всьому має бути певна міра, якщо казати, наприклад, про інтернет “банкінг”, то відкрити рахунок в банку (який надає цю послугу) можна повністю анонімно, але, з іншої сторони, цей банк не несе будь-якої відповідальності по цьому рахунку, тобто в разі чогось ти позбавлений права на “захист” свого рахунку або своїх вкладів. Всі офшорні банки надають конфіденційність інформації своїм клієнтам (банківська таємниця в широкому розумінні), але не всі – повну. В повній мірі анонімні рахунки можливо використовувати лише для незначних коштів, зважаючи на фактор відповідальності банків по цим рахункам.

Питання конфіденційності в офшорних банках, офшорних юрисдикціях слід співставляти зі світовим співтовариством, міжнародними організаціями і окремими державами або союзами держав. Тому, що “масова” боротьба з відмиванням “брудних грошей” (кошти, які були отриманні внаслідок порушення законодавства певної країни, в тому числі від торгівлі наркотиків, зброї та фінансових махінацій) зробить фінансові потоки “прозорими” і підконтрольними! Такі міжнародні організації, як FATF, наприклад, намагаються змусити (за допомогою санкцій) більшість держав робити банківський моніторинг при переказі коштів з рахунку, якщо сума перевищує певну межу. Змінювати банківське законодавство таким чином, що поняття банківської таємниці лишається тільки формально.

ПОСИЛАННЯ

¹ <http://www.offshoreservice.com.ua/index.php?page=teor28>

- ² Оффшорные фирмы в международном бизнесе. – М., 1997. – С.84.
- ³ Див.: Вересюк О. “Для оффшорных зон наступает время перемен” // Рынок капитала. – 1999. – № 11; Савельев С.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів. – Тернопіль, 2002.
- ⁴ Див.: Балабанов И.Т. Валютные операции. – М., 1993. – С.36-37.

Надійшла до редакції 25.12.2002